

Predikan
Kristus Konungens högtid
B

Vi firar Kristus Konungens högtid och tänker på Kristus Konungens kyrka i Göteborg, väl den enda kyrka i vårt land som har denna titel; hela kyrkan är ett vittnesbörd om den Kristus-Konungens-fromhet som var så typisk för den tid då kyrkan byggdes och fortfarande var det under de år då den fullbordades med mosaik och målningar. Kristus Konungen: det är en titel för vår Herre och Broder som i dagens evangelium möter oss i allt annat än kunglig stil som verkar minst sagt tveksam; han säger ju att det är Pilatus som kallar honom för kung, enligt anklagelseakten mot honom - själv föredrar han, med tanke på alla möjliga missförstånd, tydligen beteckningen "Sanningens Vittne". Men det är ändå berättigat att ge honom den kungatiteln. Han är djupast sett den ende som med full sanning kan göra anspråk på den.

I.

Ännu för ungefär femtio eller hundra år sedan kunde man lättare associera till kungar och härskare i gammal stil: utrustade med avsevärd politisk makt, ibland rent av enväldshärskare, med motsvarande ekonomiska resurser, och då och då ägare av betydligt mer än halva kungariket, dessutom försedd med alla möjligheter till ett s.k. gott liv man kunde begära: all upptänklig lyx när det gäller mat, kläder och underhållning, beskydd och hjälp i form av livgarden och tjänarstab, omgivna av en ytterst bekväm och ytterst estetisk miljö, dessutom väl försedda med maktens strålande och glitrande symboler i form av krona, spira, riksäpple och hermelinsfodrad sammetsmantel. Kungar var upphöjda personer, som man måste tilltala på ett särskilt sätt - "herre, sire, nåd, höghet, majestät" och som ibland utsattes för en formlig kult; allt för att deras annorlundaskap och upphöjdhet skulle ställas i så skarp relief som möjligt. Victoria av England, Franz Josef av Österrike, Nikolaus av Ryssland eller kanske till och med vår egen Oskar II är väl de hittills sista av denna gamla monarkiska glans. Denna gamla form för kunglighet försvann i stort sett redan för nittio år sedan, när så många troner - också de allra största och mäktigaste - störtade i grus och spillror; den överlevde inte första världskrigets ohyggligt industriella masslakt och gytjtjan i skyttegravarna eller folksvälten i de krigförande länderna. Den nya formen för kunglighet, med högst begränsade ekonomiska resurser, ingen eller nästan ingen politisk makt och åtminstone i våra nordiska länder nästan avklädd de traditionella symbolerna är något ganska annorlunda än man ens kunde föreställa sig bara för hundra år sedan. Om det väldiga Kungliga Slottet i Stockholm, som med sin blotta storlek totalt dominerar de gamla delarna av staden och var rikets självklara centrum bara för några decennier sedan nu för det mesta verkar vara rätt tomt på dagarna, även om man vet att kungen och drottningen har sina kontor där och med stor pliktkänsla genomför sina förmodligen rätt påfrestade representationsuppdrag för vårt land och folk, så är detta slott med undantag av något fönster helt mörkt och mycket ödsligt en novemberkväll ... något som symboliserar det helt förändrade samhälle vi lever i.

II.

Jesus Kristus kan knappast under sitt jordeliv i någon rimlig mening ha gjort ett "kungligt" intryck, varken på det gamla sättet - eller ens det nya. Några yttre maktsymboler hade han inte; ingen som helst ekonomisk makt hade han, snickarens son med sina arbetsmärkta händer; all lyx lyste med sin frånvaro, han var och förblev fattig, i sin offentliga gärning som profetisk

förkunnare och undergörare hänvisad till stöd och hjälp från sina egna anhängare, inte minst från de trofasta kvinnor, som förutom de tolv och till en början många andra tillhörde hans närmare omgivning. Och i dagens evangelium finner vi honom berövad allt: hans anhängare fanns inte, vilket han i det korta samtalet med den kyliga maktmänniskan Pontius Pilatus påpekade, den provinsguvernör som var så noga med att hålla sig väl med dem som hade makten borta i Rom, framför allt imperatorn själv, som trots sin ålder och sin tillbakadragna tillvaro i den ombonade ensamheten på det sköna Capri kunde vara livsfarlig, om han själv eller ens det minsta av hans makt och enastående ställning hotades. Jesus från Nasaret var oskadliggjord av de mäktiga fiender han hade utmanat i ord och gärning; några tolv legioner, utsända från den Gud som han kallade sin Fader, hade man hittills inte sett till och kunde lugnt bortse från; något nämnvärt motstånd vid det oundvikliga gripandet i Getsemane hade varken han eller hans lärjungar gjort. Och nu var han här, övergiven av alla, dömd till döden av sina egna landsmän som hädare och nedbrytare av Israels tro, han som inför Stora Rådet hade haft djärvheten - han, en fånge, inte aristokrat eller furste, inte präst, inte rabbi i traditionell mening, inte ens en oomstridd profet - att på direkt för all del provocerande fråga förklara att han inte enbart var Messias, utan Messias, den Högtlovades Son, som snart skulle komma med himmelens skyar, alltså den Människoson som enligt profeten Daniel var just den som skulle fälla den slutliga domen över Israel och hela världen... nu stod han inför romaren, anklagad för att vara en fara för den romerska freden och vilja konkurrera med ingen mindre än Tiberius Caesar. Pilatus börjar alltså sitt förhör med ett par snabba frågor. De rör just anspråk på den kungliga värdighet som då var Caesar Tiberius och ingen annans. Korset var den självklara följderna av något sådant, hur harmlöst det än kunde vara; en realpolitisk ockupant måste kväva alla upprorsförsök i sin linda, hur obetydliga de än kunde tyckas. Pilatus kanske väntade sig desperata försäkringar från en fånge i uppenbar livsfara om att han, Jesus, inte var något sådant, att han alls inte gjorde anspråk på kungavärdighet; och han får till sin häpnad höra denne fånge lugnt tala om sin enastående ställning och sina anspråk - men på ett helt annat sätt än Pilatus tänkte sig och också intresserade sig för: Jesus är just inte en världslig herre; hans rike är just inte av denna världen, då hade ju hans anhängare kämpat för honom; han är något helt annat, han är den som har kommit för att vittna om Sanningen. Då tror Pilatus att han har gissat rätt: man hör det nästan roade föraktet i hans röst när han yttrar det enda som kommer att eka igenom hela historien och som följer omedelbart efter vårt evangelium: "Vad är sanning?" En filosof, tydligen, den där Jesus. För honom, maktmänniskan som servilt tjänar andra maktmänniskor var han därmed alldeles ointressant: vad som verkligen engagerar Pilatus är nämligen denna världens riken och ingenting annat. "Vad är sanning?" Med denna föga originella och litet slappa cynism glider Pontius Pilatus, romersk riddare, provinsguvernör av Tiberius och Seianus nåd över ett ovanligt besvärligt och motspänstigt folk, ut ur historien - efter att först ha fallit undan för grova påtryckningar och utlämnat denne Jesus som han visste var fullkomligt oskyldig, ja, oskadlig ur Roms synpunkt, åt korsets fasa, förnedring och död. En liten människopjäs som man lugnt kunde offra för sina egna intressen - med en kvävd gäspning och en trött axelryckning: världen är nu en gång sådan ... "Vad är sanning?"

II.

Ja, vad är sanning? Är det Pilatus som har rätt - eller skulle det till äventyrs verkligen kunna vara så, att det trots allt är denne fullständigt utlämnade, hjälplöse fånge, Jesus från Nasaret, som kort efteråt spikas fast vid ett romerskt kors, som är - Sanningen med stort "S"? Är han då verkligen Konung, mycket mer och mycket djupare än något jordiskt majestät, grundare av ett Rike som därför att detta inte är av denna världen, är ojämförligt mycket större och glansfullare än det

väldigaste imperium som jorden har skådat och kommer att skåda, även om detta välde inte har några divisioner, några stridsplan eller oceangående kärnvapenbestyckade u-båtar? Är det rent av så, att denne Sanningens Konung - om det nu verkligen skulle vara han som stod där en varm vardag inför romaren för cirka ett tusen niohundra trettio år sedan - faktiskt är alla maktfullkomliga och totalitära imperiers och härskares undergång, därför att han just inte vill härska med våld eller tvång och en yttre maktapparat utan förvandla hela denna värld så radikalt, att vår föreställningsförmåga inte räcker till för att fatta bråkdelen av det han ville och vill, förvandla hela strukturen av grym och kall själviskhet som har präglat denna värld sedan den med oss människor i spetsen lösgjort sig från "Riket av en helt annan värld", Guds värld, från Gud själv, som i sin överflödande godhet och kärlek skapat och skapar denna värld för att den skall ha del av hans innersta, som är självutgivande och allt mottagande kärlek? Kan det vara så, att han redan är i full färd med att genomföra denna fullständiga förvandling, världens omdaning till detta sanningens och nådens rike, genom den kyrka av alla folk och stammar, som vi just nu är medlemmar av och vars intensivaste akt, eukaristin, som ju fullt konkret denna novembersöndag redan ger en aning om fullständig frid och harmoni kring denne Härskare, vars ok är mildt och vars börd är lätt? - Vi kan bara svara "ja" på denna fråga: Jesus från Nasaret är ingen mindre än Messias, som kom för att rycka oss och därmed hela skapelsens undan tomhetens välde, som vi säger i dagens kollektbön, till att tjäna ett majestät, som ensamt kan göra anspråk på den titeln i full mening: en tjänst som inte är trälldom, utan kärlek i fullständig frihet. Han genomförde detta genom att själv bege sig ut i vår tomhet i dess mest absoluta form, när han, Guds Son av evighet, själv tog på sig Gudsfrånvarons fasa, hela skapelsens totala skräck för förintelse och mörker och därmed gjorde sig själv, Gud, närvarande till och med där. Då var allt fullbordat; och den Uppståndnes härlighet som vi idag trots allt ser lysa igenom fångens böjda och pinade gestalt, bekräftelsen på att han är den Allhärskare som kommit för att göra oss till sitt eget kungadöme, till präster åt sin Gud och Fader, bryter igenom på tredje dagen för att en gång ta hela skapelsen, hela kosmos, i full besittning.

Låt oss falla ned inför honom, vår Härskare och Herre, som är Härskare och Herre, därför att han är vår Broder med genomborrade händer och fötter och ett genomborrat Hjärta, den ende Herre och Härskare som därför är värd vårt förtroende, vår kärlek, ja, vår kult; han som och nu kommer med sitt offer, under brödets och vinets till synes alldagliga gestalter, låt oss falla ned inför honom, tillbe honom med hjärta, röst, sång, ljus och rökelse, låt oss ta emot honom som kommer här och nu för att ge oss sitt liv, det liv som vi som kyrka har i uppdrag att förmedla och förvalta, inte bara här utan i vår vardag: det liv som inte är av denna världen och som därför varar från evighet till evighet. Amen.

© Lars Cavallin